

Kukucska Ferenc : Katis mama

- No, öreglány, ma mozogsz egy keveset, mert csak növeszted azt a méretes farodat. Gyere már! Ne akard, hogy végigvágjak rajtad egy vesszővel!

Az idős, kék melegítőbe és otthonkába öltözött asszony fedtte ekképpen lovát az istállóban - morgós, mély hangon, már-már dörmögve - mely becsületére vált volna egy hasonló korú férfi hangszálainak is. Hangja szigorú tónusával ellentétben azonban soha nem bántotta az állatot, de úgy vélte, Kati nevű lovának tisztában kell lennie a ténnyel, hogy a tanyában sosem lesz egyenjogúság, s kettejük egymásra utalt viszonylatában ezért nem a ló a főnök. Kivezette Katit az udvarra, befogta a rozoga kocsi elé. Piacnap lévén a kocsira már hajnalban felpakolta a tegnapi késő délután szedett újhagymát, salátát, a kamrából az almát, krumplit, hagymát, tábla szalonnát, két sonkát. Ezeket kosarakba, a kiscsibéket és a tyúkokat ketrecekbe rakta. A papír tojástartókba szép sárgájú tanyasi tojások kerültek. Az idős asszony a lovára is gondolt, vizet, szénát rakott az ülés mögé. Nemsokára lesz borsó, zöldbab, majd az is felkerül a kocsira - gondolta. Kati, mintha értette volna a gondolatot, a kocsi elöl visszafordulva ránézett a tetemes mennyiségű eladásra szánt árura. Nem lelkesedett az ilyesfajta látványért. Ezért és gazdája kora reggeli udvariatlan viselkedése miatt törleszteni kívánt, akár kimutatva a foga fehérjét. Pontosabban megsárgult fogait, melyeket vagy huszonhárom éve viselt, s évenként a patkolókovács reszelője távolította el kemény munkával róluk a fogkövet. Kati felhúzta ínyét, horkantott néhány gyomorból jövőt, nyerített, megrángatta hátán a bőrt. Jelezte ezzel, nincs túlságosan kedvére a felszerszámozás, meg ezt követően a megpakolt kocsit maga után vonszolni. - Nyughass már! - mordult rá az apró asszony, ki a ló hátáig sem ért fel. - Visszafelé könnyebb lesz. - Ránézett a keservesen nyüzszítő barna korcs kutyájára: - Te meg Úgyes vigyázz itt mindenre, majd jövünk!

A tanyasort a várossal földút kötötte össze, melynek minősége az időjárástól és a nehéz traktorok kerekeitől függött elsősorban. Néhány esős tavaszi nap után lettek szakaszok, melyek miatt gépkocsival sem lehetett az alig három kilométeres távolságot megtenni. A képződött sártenger eső után néhol a tengelyig ért. Ilyenkor a jobb érzésű gazdák kövekkel, gallyakkal töltötték fel a traktorok kerekei szántotta mélyebb gödröket.

Kati poroszkálva a város felé olykor-olykor megállt, ha a hosszú tél után frissen nőtt szép zöld fűcsomót látott az út mentén. Ezzel gazdagította nem túl változatos reggeli menüjét, mely általában szénából és takarmányrépából, vagy jobb esetben tökből állt. Közben pihent. Szükséges volt időnként kifújnia magát, mert jobb hátsó lábára évek óta sántított. Főnökasszonya a bakon nem sürgette a pihenők miatt, csak, ha már kezdett egyre sűrűbben megállni. Ilyenkor a levegőben megsuhogtatta ostorát, mogorva hangon annyit szólt: menjünk te sumák gebe, mert estig sem érünk a piacra!

A két testvér kislány hátul az udvarban nézegette az ól résein át a vörös és a fehér szőrű - anyjuktól a napokban elválasztott mangalicákat. A szomszéd faluból a tenyésztő zsákokban hozta tegnap őket. Télen majd lesz belőlük sok kolbász, hurka, meg amit szerettek nagyon: sonka. Ezt Terka nagymamájuk mondta bólogatva. És azt is, azért tavasszal kell megvenni őket, mert csak így nőnek télire szép nagyra. Lenke a hét éves idősebb leány szomorúan annyit mondott erre: - nekem nem kell belőlük a sonka. Mikor kiengedték a zsákból szegényeket, akkor is visítottak, és amikor levágják őket... A malacok hallották a gyerekek hangját, belül kíváncsian a résekhez szorították turcsi orrukat, pislogó szemükkel pedig igyekeztek a kinti hangok tulajdonosairól többet megtudni.

- Fúj de büdik! - fintorgott vidáman Anna az öt éves kisebbik testvér.

Megcsikordult az utcai vaskapu, az altnál egy fokkal mélyebb hang szólt be az udvarba.

- Na, ki ad pusztit egy szatyor csokiért a Katis dédinek? És ki akar felülni a kocsijára?

Anna izgatottan a nővére nézett.

- Lenke! Megjött a Katis mama, fussunk, nézzük meg!

- Anya! Be kell jönnie, már nem tudja magát ellátni a tanyán. Itt van víz, fürdőszoba, villany.
- Szépek a kendermagos tyúkjaid. Tojnak rendesen? - Katis mama végignézett az udvaron.
- Tojnak. De ne terelje a szót. Be kell költöznie, minél előbb. Már ősszel mondtam, mikor agyvérzést kapott. Nem motorozhatok ki magához minden nap, ha ápolni kell.
- Terka! Mindig ezzel egzecíroztatsz! Jó nekem ott kint - megfőzök, ellátom a jószágokat, nem lógok senki nyakán. Meg... majd minden nap rám nézel, hisz ott dolgozol a szőlőben.
- De Anya! Bármikor történhet újra magával valami. Már nem fiatal.
- Fiatal vagyok én lányom. Jövő pénteken leszek kéthetes. Hetvenhét az nem sok!

Anna szaladt oda a két asszonyhoz. Hüvelykujjával a szájában mondta:

- Katis mama! Felülhetünk a kocsidra?
- Ha kiveszed a szádból az ujjad, akkor fel. Másként nem!
- Nem veszem ki még neked sem, mert ez finom. - Anna mégis kivette szájából az ujját, megnézte, megforgatta szeme előtt, majd visszatette a szájába. - Ez a legfinomabb!
- Na, fogadjunk, hogy mire elmegyek, már nem szopod!
- De szopom! Inkább nem ülök fel a kocsidra. Máskor majd megengeded, ha elfelejtetted!

Lenke átölelte Annát. Mikor édesanyjuk dolgozott, ő vigyázott a hűgára Terka nagyival. A nagyinak azonban témérdek elfoglaltsága akadt otthon és a szőlőben. Ilyenkor Lenke az én kicsi anyukám, mondogatta büszkén Anna.

- Katis mama! Anna mindig szopja az ujját. Hiába kérjük, nem hagyja abba.
- Ha most itt az udvaron megfogjuk hárman egymás kezét, és arra gondolunk, Anna ne szopja az ujját, meglátod - nem fogja többé.
- Jaj, Anya, ne foglalkozzon már ezzel, csak jobban ráirányítja a gyerek figyelmét. Így is van elég gondunk az ujjszopásával, az anyja elvitte a gyerekorvoshoz, az sem tudott mit kezdeni vele. Jövőre elsős lenne, hogy írassuk be iskolába? Most mennek majd pszichológushoz.
- Ne beszélj már annyit, értem én! Inkább azt mondd, van egy pohár borod?
- Tudja, hogy van, minek kérdezi?
- Akkor menj a pincébe és szívjál frisset, ne a demizsonból adj. Addig Annát leszoktatom erről a csúnyaságról. Nagylány ilyet nem csinál. Mutatom, hogy kell! Leguggolunk, megfogjuk egymás kezét, becsukjuk a szemünket, és arra gondolunk, hogy Annuska mától kezdve...

Ami hang csak kifért Anna torkán úgy elkezdett visítani. Az ólban a malacok megijedhettek, mert bekapcsolódtak az elkeseredett lármába. A kapirgáló tyúkok riadt kotkodálásba kezdtek. Anna berohant a pincébe, zokogva mutatta nagyanyjának az ujját.

- Mama! A Katis mama belenyomta az ujjamat a tyúkkakiba! Nézd meg... Annyira büdi!
- Anya! Mit csinált már megint? - kérdezte csüggedten Terka a pincéből kilépve.
- Mit csináltam volna? Megbillentünk, ahogy becsukott szemmel gondolkodtunk. Az én kezem is olyan lett.
- Mama! A Katis mama bejön hozzánk lakni? - kérdezte a könnyeivel küszködve Anna. - Mert akkor én világgá megyek! - Ujját, nagyanyjának többször le kellett szappannal mosni, kölnivel befújni. Hiába! Ha Anna lopva kis kezére nézett, elfintorodott és eltartotta magától.
- Anya! Mi szükség volt erre? - Terka reményvesztetten csóválta a fejét.
- Még hálásak leszek neked ezért. Ideje lenne már bízni anyádban!

A korán sötétedő téli délutánokon Katis mama néha átlátogatott a szomszédokba. Ilyenkor vitt magával kemencében sült pogácsát, vagy egy kisebb demizson bort. A tanyasiak megbeszélték előre ezeket a „klubesteket”, ahogy egymás közt nevezték összejöveteleiket. Majd mindegyik szomszédból jöttek és hoztak enni vagy innivalót, s leültek a tévé elé. Más alkalommal az itt élő, városba bejáró kántor harmónium-játéka mellett zsolnákat énekeltek. Az öt lakó, - és gazdasági épületből álló tanyasoron két házban volt televízió. A készülékeket akkumulátorról üzemeltették, melyeket a közelben ismerősöknél tölthettek fel. A tévénézés közbeni beszélgetés vagy a kántornál az éneklés hamar kiszárította a torkokat, s a petróleumlámpa hangulatos félhomályában gyakran koccintottak egymás egészségére. Kimondatlan szabályként szigorúan betartották, egymás közötti vélt vagy valós sérelmet nem hoztak fel ezeken az estéken. Megtapasztalták néhány rossz példából, a finom viccelődést, és a megszokott udvarias beszédet, a bor csak rövid ideig tartja tiszteletben.

Nehezen érkezett meg az igazi tavasz, napok alatt máris nyárba váltott. Szinte kánikula lett. - Mostanában alig van átmenet! - magyarázta lovának Katis mama, miközben kipányvázta a legelőre egykedvű hallgatóságát. - Mikor még élt a férjem, volt tavasz, s hetekkel később jött a nyár. Csak neked mondom, miután eltemettem, azóta van máshogy minden. Talán így bosszulta meg az emberem, hogy az Úr magához szólította. Elég vén vagy, emlékezhetsz rá.

Katit viszont az évszakok változásánál jobban érdekelte az a néhány szemtelen bőgőly, melyek a hasán és hátán szúrták a bőrét. Lakomájuknak farka csapkodásával vetett véget.

- Beszélhetek én neked, akár a falnak! Annyira sem érdekel, mint egy hintalovat.

Kati ránézett a gazdájára, farka rövid időre abbahagyta a vérszívókkal folytatott küzdelmet.

- Tudom, hogy meséltem már... Jól van. Ha nagyon meleged lesz, menj be a fa alá.

Anna belesett a kismalacokhoz. A malacok észrevették a kíváncsi gyereket, elhallgattak.

- Gyere Anna! Szedünk gyöngyvirágot a Katis mamának, mert azt szereti legjobban. - Lenke ollóval a kezében türelmesen várta hűgát a lépcső előtt. Anna meglepődve nézett rá.

- Majd anya szed holnap délután, ha megjön a munkából. Azt mondta este. Utána a barátnője kivisz bennünket a tanyára autóval. És együtt felköszöntjük a Katis mamát.

Lenke a földre nézett majd az ollóra. Odament hűgához, megfogta a kezét, szemébe nézett.

- Anya sokat dolgozik, mindig fáradt. Ha most felköszönténék a Katis mamát, anya holnap délután pihenhetne, nem kellene kimennie a tanyára. Biztos örülne neki.

- De a tanya messze van gyalog, és el sem kéredzkedtünk. Nem kapunk ki?

- Nem hiszem - rázta meg bizonytalanul a fejét Lenke. - Nem akarunk rosszat.

- Tőlem. Én már nem haragszom a Katis mamára, pedig belenyomta, tudod - kuncogott Anna. - Mehetek iskolába, mert már nem kell ez - nézett vidáman az újjára.

A két gyereket féltő érdeklődéssel szemlélték a földút menti szőlőkben dolgozók és az úton közlekedő járművek vezetői, utasai. Anna egyik kezében nagy csokor gyöngyvirágot tartott, másikkal erősen fogta hűga kezét. Ha motor vagy autó jött, az út menti fűben megvárták, míg a jármű elhalad. Az emberek csóválták a fejüket, megálltak a kapálásban, megtörölték izzadt homlokukat.

- Hová mentek kislányok? Anyukátok elengedett?

- Felköszöntjük a Katis mamát. Ma hetvenhét éves - hadarta Anna. - Anya meg dolgozik.

- És nem féltetek, hogy eltévedtek?

- Én nem félek, mert Lenke vigyáz rám!

A kutya egyre hangosabban csaholt. A tanya épületei visszhangozták az ugatást.

- Elhallgass már te bolhafé... - förmedt az ebre Katis mama, de a mondatot nem tudta befejezni. Anna és Lenke dédnagyanyjukhoz futottak, és egyszerre harsogtak.

- Isten éltesen Katis mama hetvenhetedik születésnapodon! Ezt neked hoztuk.

Katis mamát gyerekkora óta senki nem látta sírni. Most azonban a cserzett, ráncos arcon könnyek peregtek végig. Megcsókolta a gyerekeket, és csak nézte őket hosszan, szó nélkül.

- Gyöngyvirágot hoztatok, gyalog kijöttetek - csóválta a fejét. - Azonnal megcsutakolom a kezetekeket szappannal. Ez a virág, még ha szép és illatos is, mérgező. Főleg gyerekeknek. Terka!! - kiáltotta mély hangján a tanya mögött kapáló lányának. - Gyere gyorsan! - Elrévedt tekintettel a lányokra nézett. - Tavasszal a dolgok rendeződnek. Jóra fordulnak. És ez nagyon rátok férne. Talán anyátok is megváltozik... Vagy orvoshoz megy...

- És akkor apa visszajön? - kérdezte alig hallhatóan Lenke, s átölelte kishúgát.

- Még nincsenek elválva - dörögte Katis mama. A tanya előtti zöldülő mezőt nézte. - Apátok szeretett engem. Ha segített permetezni, főztem neki paprikást, megkínáltam egy pohár borral. De jön Terka, beszélgetek. Én addig befogok és hazaviszlek benneteket.

Terka mama futás közben kétségbeesetten csapkodta össze tenyereit. Sírt, jajveszékelt.

- Kicsikéim! Soha többet ne tegyetek ilyet. Rettegni fogok ezek után, hogy bármikor baj ér titeket. Megszakadna a szívem! - Úgy csókolta a lányokat, mint aki sosem látja többé őket.

- Veled meg mi van, te vén gebe? - hallották Katis mama hangját az istálló felől. - Állj fel!

Terka és a két kislány az istállóhoz futott. Kati a szénán feküdt, próbált felállni, de csak a levegőt csapkodta patáival. Nagy szeméit időnként lecsukta, és egyre lassabban nyitotta fel.

- Terka! Ül a motorra, menj az állatorvosért! - Katis mama ordított a lányával. - Siess már!

Az állatorvos jó háromnegyed óra elteltével érkezett. Kocsijával Terkát követte. Bement az istállóba, néhány perc múlva kijött. Szó nélkül ingatta a fejét, úgy nézett Katis mamára. Táskáját betette a csomagtartóba.

- Doktor úr, mennyivel tartozunk? - kérdezte Terka mama.

- Nem tartoznak semmivel.

- Doktor úr! Megfizetném. Hazavinné a két kislányt?

Az orvos végignézett az asszonyokon és a gyerekeken. Bólintott.

Katis mama beköltözött a lányához. Nem érezte jól magát. Hiányzott neki a tanya, Kati, a szomszédok. Napok teltek el úgy, hogy egy szót sem szólt. Anna egyszer látta, mikor dédije a kerti nyírfa alatt a gyöngyvirág leveleit szedi. Összesodorja két tenyere közt a növényeket, a nedvet pedig ajkaira keni. Elmondta Terka mamának, de már későn.

A temetésre sokan eljöttek. Szerették az idős asszonyt, tisztelték férfias keménységét. A pap hosszan és szépen beszélt. Anna unatkozott már és Lenke fülébe súgott.

- Katis mama azt mondta, tavasszal rendeződnek a dolgok. Pedig olyan öreg és okos volt. Mégis ott van - mutatott a koporsóra.

- Lehet, hogy nem magára gondolt. - Most Lenke mutatott előre. Egy távolabb álló magas, fekete hajú férfira. A férfi és a lányok anyja alig észrevehető mosollyal egymást nézték.

- Apa! - szaladt a férfi felé Anna.